

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. XX: у 2-х ч., Ч.1. С. 293-315.

4. Голуб Н. М. Дидактичні матеріали з корекції та розвитку писемного мовлення учнів молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник. Київ: «Слово», 2014. Ч. 1. 384 с.
5. Данілавічюте Е. А. Діагностика стану сформованості складових мовленнєвої діяльності, що зумовлюють оволодіння навичкою читання. *Теорія і практика сучасної логопедії*. Київ, 2006. Вип. 3. С. 119-135.
6. Ласточкіна О. В., Турко М. В. Типологія порушень писемного мовлення. *Початкова школа*. 2019. Вип. 2. С. 19-23.
7. Heaton P. Dealing with Dyslexia. *Winterson. Second Edition*. Whurr Publishers Ltd, 2016. 248 p.
8. Reid G., Fawcett A. Dyslexia in context. *Research, Policy and Practice*. Whurr Publishers Ltd. 2004. 349 p.
9. Smythe I. Dyslexia: the global picture. *The Dyslexia Handbook. Edited by Jane Jacobson. Published by the British Dyslexia Association*. 2012. P. 23-24.
10. Iegal L. S. An evaluation of discrepancy definition of dyslexia. *Journal of Learning Disabilities*. 2017. №22. P. 618-629.

Лещій Н. П., Ясиновська О. Л.

КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Мовленнєвий розвиток дітей із тяжкими порушеннями мовлення залишається для вітчизняної логопедичної науки однією з найгостріших проблем, яка потребує термінового вирішення. На сучасному етапі реформування системи освіти процес діагностики, формування та/або корекції мовленнєвої діяльності, розвиток навичок мовленнєвого спілкування в дітей із тяжкими порушеннями мовлення, адаптація їх до умов освітнього середовища набуває ще більшої гостроти і стає пріоритетним напрямом. Вирішення цієї проблеми пов'язано зі здійсненням індивідуального, диференційованого та поетапного корекційно-розвивального впливів; з удосконаленням методичних систем, які мають урахувати неоднорідність контингенту дітей із тяжкими порушеннями мовлення, провідні тенденції оновлення змісту освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До сьогодні, у різних галузях як вітчизняної, так і зарубіжної системи спеціальної освіти питанню вивчення порушень мовлення присвячені дослідження провідних науковців: В. Галущенко, Н. Голуб, Е. Данілавічюте, Л. Журавльова, О. Качуровська, Ю. Коломієць, С. Конопляста, Н. Лопатинська, І. Мартиненко, І. Марченко, Н. Пахомова, Н. Савінова, А. Савицький, Є. Соботович, В. Тарасун, В. Тищенко, Н. Чередніченко, Т. Швалюк, М. Шермет та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою навчання і виховання дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) в умовах інклюзивної освіти є не лише подолання мовленнєвих порушень та

вторинних проявів, що викликані недорозвиненням мовлення, а й соціальна адаптація, інтеграція дітей у суспільство, всебічний розвиток особистості.

Особлива увага приділяється формуванню інклюзивної культури у всіх учасників освітнього процесу, моральному та трудовому вихованню, формуванню мовленнєвої діяльності як засобу спілкування, корекції загальної та мовленнєвої поведінки, нормалізації регуляторної діяльності дітей.

Програма корекційної роботи в масовій школі передбачає створення спеціальних умов навчання і виховання, що дозволяють урахувати особливі освітні потреби дітей із ТПМ засобами індивідуалізації та диференціації освітнього процесу. Така логопедична робота повинна бути побудована з урахуванням специфіки засвоєння мовлення дітьми, які мають труднощі у навчанні, причиною яких є первинні порушення: дефекти вимови, недостатня сформованість фонематичних процесів, лексико-граматичних засобів [3, с. 31].

Як зазначає О. Грибова, важливо не лише виявляти наявні проблеми в розвитку мовлення та описувати їх феноменологію, але й визначати специфічні механізми, що їх спричинили. Адже саме це дозволить скорегувати (адаптувати чи модифікувати) програму для молодших школярів із ТПМ в умовах загальноосвітньої школи у найоптимальніший спосіб. За словами науковця, серед таких сучасних механізмів можна виокремити: варіативність мовленнєвого розвитку, еволюційні зміни в розвитку дітей, стрімкі зміни у «побутовому контенті», наявність великої кількості дітей мігрантів (або подружніх пар білінгвів), різноманітність регіональних норм тощо [1, с. 5].

Отже, на підставі аналізу наукових праць та досліджень (Р. Левіна, Н. Голуб, О. Лобчук та ін.) виокремлюємо такі напрями корекційної роботи:

1. Корекція звуковимови.
2. Вдосконалення навичок мовного аналізу.
3. Створення передумов, які забезпечують мовленнєву діяльність.
4. Створення лінгвістичної бази для загальноосвітньої підготовки.
5. Удосконалення комунікативних навичок дітей.
6. Запобігання утворення вторинних дефектів (дисграфії, дислексії, дизорфографії).

Означені напрями є спільними для всієї системи роботи не лише на уроках української мови та літератури, а й з інших предметів (математики, мистецтва, я досліджую світ тощо).

Для зручності усвідомлення мовленнєвого матеріалу С. Миронова пропонує застосовувати такі методи корекційної роботи в усіх означених вище напрямках: уповільнений темп викладання та поділ складного матеріалу на частини; використовувати наочність з одним або кількома основними об'єктами; конкретизація інструкцій із поступовим їх узагальненням; розвиток контролю за власним мовленням; порівняння своєї роботи зі

зразком; урізноманітнення способів викладання; залучення максимальної кількості аналізаторів; навчати «міркувати вголос» тощо [2, с. 32].

Означене передбачає організацію комплексного підходу та координування роботи педагогів, логопеда та психолога. Відповідно до цього, логопедична дія у процесі такої корекційної роботи буде спрямована на мовленнєву систему в цілому.

Висновки. Отже, успішність та результативність навчання молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення багато в чому буде залежати від вибору оптимальних для розвитку учнів адаптивних програм, адаптації освітнього середовища, методів та прийомів навчання відповідно до їхніх особливих освітніх потреб, здійснення індивідуального та диференційованого підходів.

Список використаних джерел:

1. Грибова О. Е. Прием научного моделирования как средство изучения речевых нарушений. *Дефектология*. 2001. №1. С. 3-10.
2. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. КПНУ ім. І. Огієнка, 2010. 264 с.
3. Миронова С. П. Інклюзивна освіта : теорія та практика : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2010. 238 с.

Маматова З. Р., Кулачинська А. А.

АНАЛІЗ СФОРМОВАНОСТІ ТИМЧАСОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВКУ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ

Постановка проблеми. З проблемою часу людина стикається щодня, щохвилини. Час є регулятором всієї діяльності людини. Жодна діяльність не проходить без сприйняття часу. Сприйняття часу – це віддзеркалення тривалості і послідовності явищ і подій.

Порушення розвитку відчуття і сприйняття у дітей з порушеннями інтелекту згодом опиняються ядреними симптомами, які утрудняють формування уявлень про час, гальмують розвиток психічних процесів, зокрема, мислення (С. Я. Рубінштейн, Ж. І. Шиф).

Важливість даної проблеми для практики виховання і навчання молодших школярів з вираженою інтелектуальною недостатністю і відсутність методичної розробленості визначає актуальність дослідження.

Це дослідження обумовлене необхідністю вивчення процесу формування тимчасових уявлень у дітей молодшого шкільного віку з вираженою інтелектуальною недостатністю. У спеціальній літературі це питання висвітлене в малому ступені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку Д.Б. Ельконіна, для пізнання різних сторін часу потрібна функція різних кіркових структур мозку.

В результаті органічних змін центральної нервової системи, у дітей з порушеннями інтелекту виявляють порушення в роботі всіх аналізаторів.